

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องด้วยระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาราชเป็นการวิจัยและพัฒนาโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
- 2) เพื่อศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
- 3) เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาราช

การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดบริการการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราชในปัจจุบัน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อเนื่อง ซึ่งเลือกแบบเจาะจง จำนวน 14 คน ประกอบด้วย

- (1) ผู้บริหารของสำนักการศึกษาต่อเนื่องในปัจจุบัน 1 คนและอดีตผู้อำนวยการสำนัก 1 คน
- (2) ผู้บริหารสำนักเทคโนโลยีการศึกษา 1 คน และรองผู้อำนวยการสำนัก 1 คน
- (3) ผู้บริหารของศูนย์วิทย์พัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช จำนวน 10 ศูนย์ รวม 10 คน

เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนักสัมภาษณ์ ผู้บริหารแต่ละคนจนครบ 14 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาต่อเนื่องโดยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

(1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาทางไกล คณะผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางไกลและการศึกษาต่อเนื่อง จำนวน 10 คน

(2) ประชาชนผู้รับบริการ คณะผู้วิจัยเลือกแบบบังเอิญประชาชนผู้รับบริการกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องที่ จัดโดยสำนักการ ศึกษาต่อเนื่อง ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช จำนวน 56 คนเพื่อสอบถามโดยใช้ แบบสอบถาม และเลือก จำนวน 30 คนเพื่อสัมภาษณ์เพิ่มเติม

นอกจากนั้น คณะผู้วิจัยเลือกแบบบังเอิญประชาชนผู้รับบริการกิจการการศึกษาต่อเนื่องที่จัดโดยศูนย์ วิทย์พัฒนา มสธ. ทั้ง 10 แห่ง แห่งละประมาณ 50 คน รวมจำนวน 479 คน ในช่วงเดือนมิถุนายน และสิงหาคม เพื่อสอบถามโดยใช้แบบสอบถาม และเลือกจำนวน 30 คนเพื่อสัมภาษณ์เพิ่มเติม

สรุปได้กลุ่มตัวอย่างประชาชนผู้รับบริการที่ถามโดยแบบสอบถามจำนวน 535 คน และที่ตอบแบบ สัมภาษณ์ จำนวน 60 คน รวมทั้งสิ้น 595 คน

เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิเป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ของการศึกษาต่อเนื่องที่มหาวิทยาลัยควรจัด 2) แบบสอบถามประชาชนที่มารับบริการ ประกอบด้วย 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง และตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับบริการการศึกษาต่อเนื่องที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชควรจัด และ 3) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกประชาชนที่มารับบริการเพื่อศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการศึกษาต่อเนื่องที่มหาวิทยาลัยควรจัด การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนาและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องด้วยระบบการศึกษาทางไกล

คณะผู้วิจัยดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องด้วยระบบการศึกษาทางไกล คณะผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดจากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาสังเคราะห์แล้วสร้างเป็นร่างรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องด้วยระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

3.2 การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องด้วยระบบการศึกษาทางไกล คณะผู้วิจัยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาทางไกล จำนวน 15 คน มาร่วมสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อร่างรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องด้วยระบบการศึกษาทางไกลวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มโดยการวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงรูปแบบฯ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพการจัดบริการการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชในปัจจุบัน

หน่วยงานที่จัดบริการการศึกษาต่อเนื่องหรือสนับสนุนการศึกษาต่อเนื่องในมหาวิทยาลัยมีดังนี้

- 1) สำนักการศึกษาต่อเนื่อง
- 2) สำนักเทคโนโลยีการศึกษา
- 3) ศูนย์วิทย์พัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (ศูนย์วิทย์พัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช) เป็นหน่วยงานเครือข่ายในพื้นที่ตั้งอยู่ในทุกภูมิภาคประเทศจำนวน 10 ศูนย์
- 4) สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- 5) สาขาวิชา

รายละเอียดของการจัดการศึกษาต่อเนื่องของแต่ละหน่วยงานมีดังนี้

1) สำนักการศึกษาต่อเนื่อง

สำนักการศึกษาต่อเนื่องรับผิดชอบโดยตรงในการจัดบริการการศึกษาต่อเนื่องหรือสนับสนุนการศึกษาต่อเนื่อง แบ่งเป็น 6 ศูนย์/ฝ่าย และรับผิดชอบหลักสูตรที่ไม่ใช่ปริญญาบัตร (non-degree) ทั้งหมด

นโยบายของสำนักการศึกษาต่อเนื่องในปี 2563-2564 คือ มุ่งให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนผู้สนใจโดยทั่วไป หลักสูตรที่ให้บริการประกอบด้วย 1) หลักสูตรการฝึกอบรมที่คิดขึ้นเอง และหลักสูตรที่ร่วมกับสาขาวิชาหลักสูตรจัดในสถานที่ (in-house) หลักสูตรทั่วไป (public) และการฝึกอบรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Training) ในปีงบประมาณ 2563 จะจัดทำในกลุ่มอาชีพ กลุ่มเฉพาะ เช่น ผู้สูงอายุ เป็นต้น 2) หลักสูตรสัมฤทธิ์บัตรและหลักสูตรระยะสั้นเพื่อบริการสังคม และ 3) อุทยานการศึกษาเป็นการจัดพื้นที่ในอุทยานให้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ

สำนักการศึกษาต่อเนื่องเว็บไซต์ของสำนักฯ มีคณะกรรมการจัดทำเว็บไซต์ โดยบุคลากรแต่ละฝ่ายนำงานของตนมาจัดทำเว็บไซต์ ฝ่ายอุทยานศึกษามีการทำ Youtube กลุ่มเป้าหมายที่สำนักการศึกษาต่อเนื่องมุ่งให้บริการประกอบด้วย ประชาชนทั่วไป ทั้งกลุ่มเฉพาะที่เป็นผู้สูงอายุ และผู้เรียนสัมฤทธิ์บัตร หลักสูตรการฝึกอบรมขึ้นกับแต่ละกิจกรรม อุทยานศึกษานำประชาชนทั่วไป สัมฤทธิ์บัตรเน้นนักศึกษา นักเรียนและประชาชน

การประเมินผลผู้รับบริการใน โครงการสัมฤทธิ์บัตรมีสำนักทะเบียนและวัดผลรับผิดชอบประเมินผลโดยมีแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ส่วนการประเมินหลักสูตร/โปรแกรม การฝึกอบรมทั่วไปประเมินจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม ปัจจุบันใช้ QR Code ให้ผู้เรียนประเมินตนเองและประเมินหลักสูตรไปพร้อม ๆ กัน

2) สำนักเทคโนโลยีการศึกษา

สำนักเทคโนโลยีการศึกษาแบ่งเป็น 7 ศูนย์/ฝ่าย แต่ศูนย์/ฝ่าย หลักสูตรหรือโปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องที่สำนักเทคโนโลยีการศึกษาจัดหรือสนับสนุนการศึกษาต่อเนื่องคือ บริการสังคมผ่านสื่อวิทยุ และโทรทัศน์ LOM หนังสือสำหรับผู้พิการทางสายตา MOOC ที่สำหรับแผนปีงบประมาณ 2563 หลักการคือ ทำเป็นสื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์แล้วกระจายไปหลากหลายช่องทาง

สำนักเทคโนโลยีการศึกษาให้บริการความรู้แก่ประชาชนทั่วไปโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ เช่น รายการให้ความรู้ผ่านรายการวิทยุ โทรทัศน์ Youtube Application นอกจากนี้ยังอาจมีการจัดอบรมแบบเผชิญหน้าบ้าง

การประเมินผลผู้รับบริการทำโดยใช้แบบสอบถามประเมินการเข้ารับบริการ การใช้งาน การดูสื่อ โดยผลการวิเคราะห์ช่องทางการรับบริการของผู้ชม ทั้ง Facebook ทุกสื่อจะให้เห็นความคิดเห็น อาจโทรศัพท์มาได้หรือส่งข้อความผ่าน Facebook ผ่าน Youtube และช่องทางอื่น ๆ

การประเมินหลักสูตร/โปรแกรมประเมินจากการผลิต รับ Feedback ของแต่ละรายการผ่านช่องทางทั้งหลาย แล้วสรุปปีละ 1 ครั้ง

3) ศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชเป็นหน่วยงานเครือข่ายของมหาวิทยาลัยกระจายอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศมี 10 แห่งทั่วประเทศ ศูนย์วิทยพัฒนาจัดบริการการศึกษาต่อเนื่องหรือสนับสนุนการศึกษาต่อเนื่องโดยรับผิดชอบโดยตรงคือ โครงการสัมฤทธิ์บัตรซึ่งศูนย์วิทยพัฒนาต้องทำหน้าที่ ประชาสัมพันธ์หลักสูตรของสำนักการศึกษาต่อเนื่อง โครงการบริการวิชาการแก่สังคมที่ได้รับงบประมาณแผ่นดินที่จัดสรรโดยกองแผน และโครงการบริการวิชาการแก่สังคมที่สาขาวิชาได้รับงบประมาณแผ่นดินจากกองแผนแล้วมาจัดที่ศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชแบ่งเป็น 3 งานคือ (1) งานอำนวยการซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับการติดต่อ ประสานงาน อำนวยความสะดวก บริการการศึกษาต่อเนื่องให้แก่หน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กรมแรงงาน เป็นต้น (2) งานบริการสื่อ และ (3) งานส่งเสริมและบริการการศึกษา ปัจจุบันศูนย์วิทยพัฒนายังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบการศึกษาต่อเนื่องโดยตรง ส่วนใหญ่มอบหมายให้งานส่งเสริมและบริการการศึกษารับผิดชอบ

การจัดบริการการศึกษาต่อเนื่องหรือสนับสนุนการศึกษาต่อเนื่อง ศูนย์วิทยพัฒนาใช้สื่อบุคคล วิทยุกระจายเสียง สื่อสิ่งพิมพ์ ป้ายนิเทศ บอร์ดขนาดเล็ก แผ่นไว้นิล แผ่นพับ มีเจ้าหน้าที่ของ ศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชรับผิดชอบ มีการอบรมแบบเผชิญหน้า อินเทอร์เน็ต เอกสาร การอบรมที่มีการบรรยาย และการไปลงพื้นที่ โดยศึกษานอกสถานที่ ถ้าเป็นการบรรยายจะใช้วิทยากรที่เก่ง มีการถ่ายทอดและการนำเสนอที่ดี อาจโดยวิทยากรในพื้นที่หรือต่างถิ่น มีการจัดสัมมนาการมาเสริม อาจเป็นเกมการแข่งขันถ้ากลุ่มเป้าหมายเป็นเด็ก การจัดโครงการดูกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้สื่อที่หลากหลาย

กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาต่อเนื่องที่ให้บริการอยู่ในปัจจุบันประกอบด้วย กลุ่มประชาชนทั่วไป กลุ่มที่ทำงานแล้ว ผู้สนใจนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อเพิ่มวิทยฐานะ เพิ่มความรู้ ผู้สูงอายุ นักเรียนมัธยมปลาย ปวช.ปวส. เยาวชน พลดำรวจผู้สอบเป็นสัญญาบัตรที่เรียนสัมฤทธิ์บัตร เพื่อไปใช้ในการสอบเลื่อนเป็นสัญญาบัตร กลุ่มแม่บ้าน ผู้นำชุมชน บุคคลที่สนใจในท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น องค์การปกครองท้องถิ่น ชุมชนกลุ่มย่อยโอกาส ผู้ที่ทำอาชีพเฉพาะในบางพื้นที่

การประเมินผลผู้รับบริการมีทั้งการประเมินระหว่างการอบรม การประเมินเมื่อเสร็จสิ้นการอบรม โดยใช้แบบสอบถาม การสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับเนื้อหา วิทยากร สื่อ สถานที่และบริการรวมทั้งความต้องการในการจัดหลักสูตร การใช้ QR Code มี Line Group ของสัมฤทธิ์บัตร การใช้การสังเกต การใช้แบบประเมินแบบซีพี (CIPP Model)

การประเมินแบบออนไลน์สำหรับหลักสูตรออนไลน์ ถ้าเป็นหลักสูตรแบบเผชิญหน้าจะประเมินโดยใช้แบบทดสอบ และมีการติดตามหลังการอบรมเพราะจะได้นำมาปรับปรุงหลักสูตรหรือการจัดการอบรม

การประเมินหลักสูตร/โปรแกรมดำเนินการโดยสอบถามความคิดเห็นของประชาชนผู้มารับบริการและการติดตามผลการนำไปใช้โดยใช้แบบสอบถามเป็นรายบุคคล การขอความอนุเคราะห์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตอบแบบประเมินว่า มีความต้องการการอบรมอะไร หรือต้องปรับปรุงอะไร การใช้การสังเกต การใช้ QR Code การใช้แบบประเมินแบบ CIPP Model การประเมินจากผู้เข้ารับการอบรมแบบ 360 องศา ซึ่งรวมการประเมินวิทยากรด้วย กลุ่มวิทยากรควรประเมินตนเองด้วยหลังการจัดโครงการโดยมาร่วมกันประเมิน

4) สำนักบรรณสารสนเทศ เป็นแหล่งความรู้ให้บริการแก่นักศึกษาและประชาชนทั่วไป โดยไปจัดบริการห้องสมุดสนับสนุนศูนย์วิทย์พัฒนา

5) สาขาวิชาต่าง ๆ ที่จัดโครงการบริการวิชาการแก่สังคมโดยงบประมาณแผ่นดินที่ได้รับการจัดสรรผ่านทางกองแผนงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 2 สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง

2.1 สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาทางไกล จำนวน 10 คน สรุปได้ดังนี้

2.1.1 ด้านโครงสร้างการบริหาร

1) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย อาจเป็น 3 แนวทาง ดังนี้

(1) สำนักการศึกษาตลอดชีวิตที่เปลี่ยนจากสำนักการศึกษาต่อเนื่องเดิม ซึ่งมีสาขาวิชาและศูนย์วิทย์พัฒนาฯ ร่วมด้วย

(2) สาขาวิชาจัดหลักสูตร/โครงการการศึกษาต่อเนื่อง โดยมีคณะกรรมการวิชาการดูแล

(3) การจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระโดยมีโครงสร้างการบริหารงาน

รับผิดชอบการจัดหลักสูตรฝึกอบรมโดยเฉพาะ

2) คณะกรรมการการศึกษาต่อเนื่องในระดับมหาวิทยาลัย ควรมีคณะกรรมการการศึกษาต่อเนื่องในระดับมหาวิทยาลัย มีวาระ 2 ปี โดยมีสำนักการศึกษาตลอดชีวิตเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง คณะกรรมการการศึกษาต่อเนื่องมีอธิการบดีเป็นประธาน ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก กรรมการมาจากสาขาวิชา และสำนัก/สถาบันที่เกี่ยวข้อง ผู้อำนวยการสำนักการศึกษาต่อเนื่องเป็นเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่กำหนดเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาต่อเนื่อง

3) การกำหนดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย สำนักการศึกษาตลอดชีวิตควรมีบุคลากรสายวิชาการเพื่อจัดทำ Modular Coursework เพื่อพัฒนา Coursework แล้วนำเสนอผ่านสภาวิชาการไปสู่สภามหาวิทยาลัย

เจ้าหน้าที่ของสำนักการศึกษาตลอดชีวิตควรทำหน้าที่ในลักษณะเป็นศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง มีหัวหน้าศูนย์ และผู้ปฏิบัติงานมาดูแลโดยเฉพาะ มีโปรแกรมเมอร์เพื่อจัดระบบ วิธีการสืบค้น การให้สัมฤทธิบัตร การเทียบโอน หน่วยกิต และแสวงหาลูกค้า ในระดับสาขาวิชาควรมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ศูนย์วิทย์พัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชอาจมีเจ้าหน้าที่ที่เป็นนักการศึกษาต่อเนื่อง หรือนักแนะแนว

2.1.2 ด้านนโยบาย

1) การกำหนดนโยบายสำหรับการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยควรมีการกำหนดนโยบายสำหรับการศึกษาต่อเนื่องเป็นการเฉพาะ .ควรมีนโยบายให้การศึกษาแก่บุคคลทุกกลุ่มอายุโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ

2) การพัฒนานโยบายการศึกษาต่อเนื่อง ควรมีคณะกรรมการการศึกษาต่อเนื่องที่อธิการบดีเป็นประธานมากำหนดนโยบาย เชิญผู้ทรงคุณวุฒิระดับชาติ ผู้รับบริการ และผู้ให้บริการมาระดมสมอง โดยพิจารณาความต้องการของประชาชนเป็นหลักเพื่อให้ตอบสนองต่อคนทุกเพศ ทุกวัย ไม่จำกัดอายุ และพื้นฐานการศึกษาที่ต้องการหาความรู้เพิ่มเติม นโยบายควรสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยที่เน้นการส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.1.3 ด้านหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่อง

1) หลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องที่ควรจะมี เน้นทักษะไปใช้ในการทำงานได้ นำไปเทียบโอนได้ แยกตามกลุ่มวัย ควรเป็นหลักสูตรแบบผสม (blended learning) ทำเป็นโมดูล (modular system)

สาขาวิชาพัฒนาหลักสูตร/โครงการการศึกษาต่อเนื่อง ศูนย์การศึกษาต่อเนื่องในสำนักการศึกษาต่อเนื่อง เป็นเหมือน Google เป็นแหล่งให้ความรู้บน Cloud ให้มีทุกอย่าง แล้วประกอบกันเป็นวิชา หรือหลักสูตร ควรเป็นหลักสูตรแบบเปิด โดยรวบรวมองค์ความรู้เพื่อไปทำให้ใช้งานได้จริง แล้วสามารถเลือกนำไปใช้ อาจมีการ link กับแหล่งอื่นที่ทำเป็นบันทึกความเข้าใจ (MOU) กัน โดยมหาวิทยาลัยอาจไม่ต้องผลิตทั้งหมด แต่มาใช้ link กับแหล่งอื่น

2) วิธีการจัดหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่อง วิธีการประกอบด้วย การเรียนด้วยตนเองโดยใช้สื่อดิจิทัล อาจเป็นแบบเผชิญหน้า สื่อประสม การฝึกอบรมแบบ e-learning ฯลฯ ถ้าเป็นหลักสูตรเน้นทักษะต้องเน้นการฝึกปฏิบัติ อาจใช้จำลองมีเดีย เทคโนโลยีสารสนเทศ โทรศัพท์มือถือ อาจใช้สื่อสิ่งพิมพ์ได้บ้าง ทุกหลักสูตรอาจนำมานับเป็นเครดิตได้ อาจร่วมจัดกับหน่วยงานภายนอกที่เป็นมืออาชีพ หรือหน่วยงานที่สำคัญของชาติ ในรูปการร่วมจัด หรือร่วมให้ประกาศนียบัตร หลักสูตรควรเป็นแบบผสม (blended learning) อาจเป็นหลักสูตร 1) แบบเผชิญหน้าแล้วแต่วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) ออนไลน์ (on-line) ใช้การศึกษาทางไกล ให้ผู้ศึกษาศึกษาล่วงหน้า อาจเลือกให้มีทางเลือกสำหรับ (1) ประชาชนผู้มารับบริการที่มีเวลามาก และ (2) ประชาชนผู้มารับบริการที่ไม่มีเวลามาก และ (3) ออนไลน์ที่มีการย้อนกลับ (feedback online) แล้วมาเผชิญหน้า โดยทั้ง 3 รูปแบบออนไลน์ต้องมีแบบเผชิญหน้าร่วมด้วย

2.1.4 ด้านกลยุทธ์

1) เป้าหมายของการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย ควรเปลี่ยนจากเดิมที่เน้นสิ่งที่ผู้ให้บริการมีอยู่ ซึ่งเป็นอุปทาน (supply side) มาเป็นสิ่งที่ผู้รับบริการต้องการซึ่งเป็นอุปสงค์ (demand side) ต้องเน้นประชาชนทั่วไป เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อปวงชน (People University)

2) กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาต่อเนื่อง กลุ่มเป้าหมายควรประกอบด้วย ประชาชนทั่วไป ผู้สูงวัย บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ บุคลากรหน่วยงานภาคธุรกิจเอกชน บุคลากรหน่วยงานลักษณะพิเศษ นักศึกษา นักเรียนที่ต้องการศึกษานอกชั้นเรียน ตอบสนองตามกลุ่มวัย และอาชีพ โดยอาจร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ควรเป็น การศึกษาในระยะสั้น โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และเป็นหลักสูตรที่เป็นที่สนใจของประชาชน

3) แผนปฏิบัติการสำหรับการจัดการศึกษาต่อเนื่อง สำนักการศึกษาตลอดชีวิตต้องมีแผนปฏิบัติการ ทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว มีแผนปฏิบัติการที่หลากหลาย

4) วิธีการนำนโยบายด้านการศึกษาต่อเนื่องไปสู่การปฏิบัติ สภามหาวิทยาลัยควรมีกำหนดนโยบาย ไปสู่สาขาวิชาผ่านสภาวิชาการ สภามหาวิทยาลัยต้องกำหนดยุทธศาสตร์ สำนักการศึกษาต่อเนื่องเสนอสภา วิชาการเพื่อรับข้อเสนอแนะ และมีการติดตามในสภาวิชาการ และควรมีคณะกรรมการของมหาวิทยาลัยติดตาม และประเมินการจัดการศึกษาต่อเนื่องในระดับสาขาวิชา ต้องมีระบบบริหารจัดการการศึกษาต่อเนื่องที่มีอิสระ ให้สาขาวิชาต่าง ๆ มาร่วมบริหารจัดการ

2.1.5 ด้านวิธีการจัดหรือถ่ายทอดความรู้ของหลักสูตร/โปรแกรมของการศึกษาต่อเนื่อง ควรเป็น Blended Course ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและลักษณะของหลักสูตร เน้นให้เรียนด้วยตนเองให้มากที่สุด ส่วนที่เหลือ ให้เผชิญหน้าแบบมีปฏิสัมพันธ์กับวิทยากร ควรเน้นการศึกษาจากสื่อที่เป็น Interactive Media อาจมี ช่องสัญญาณโทรทัศน์ที่สามารถมาเปิดดูย้อนหลังได้เมื่อมีเวลา สามารถเผชิญหน้ากับวิทยากรผ่านสื่อได้แบบมี ปฏิสัมพันธ์ อาจศึกษาเป็นกลุ่ม หรือเป็นรายบุคคลก็ได้

2.1.6 ด้านการประเมินผล

1) วิธีการประเมินผลประชาชนผู้มารับบริการการศึกษาต่อเนื่อง ควรประเมินความพึงพอใจของผู้มารับ บริการ ประเมินจากการสอบถามหน่วยงานของประชาชนผู้มารับบริการ ประเมินการนำความรู้ไปใช้ มีการติดตาม ผล การทดสอบก่อนและหลังการศึกษา โดยอาจประเมินผลทางออนไลน์ ไม่จำเป็นต้องมาเผชิญหน้ากับวิทยากร อาจใช้หลากหลายวิธี

2) วิธีการประเมินความสำเร็จของหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่อง ประเมินจากจำนวนผู้เข้ารับ บริการ ประเมินเนื้อหาหลักสูตร ประเมินตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ควรประเมินทั้งจากผู้จัด และผู้รับบริการ การประเมินผลในระบบแบบ PDCA โดยสภาวิชาการ ประเมินผลเป็นระยะ อาจใช้หลักการการ ประเมินคุณภาพภายในและภายนอก ประเมินผลลัพธ์ (output) และผลกระทบ (impact) การเอาไปใช้ประโยชน์ วิธีการประเมินอาจใช้การประเมินแบบออนไลน์

2.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชตามความคิดเห็น ของประชาชนผู้รับบริการ

ผลการวิเคราะห์ “แบบสอบถามประชาชนผู้รับบริการเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษา ต่อเนื่อง”

ประชาชนผู้รับบริการหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องเกินกว่าครึ่งเป็นหญิง (ร้อยละ 58.3) และมีอายุต่ำกว่า 36 ปี (ร้อยละ 45.5) ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ (ร้อยละ 38.1) การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 52.4) และครึ่งหนึ่งมีสถานะภาพโสด (ร้อยละ 50.1) รายได้อยู่ระหว่าง 10,000-20,000 บาท (ร้อยละ 35.9)

ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาประชาชนผู้รับบริการส่วนใหญ่เรียนหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องมาแล้ว (ร้อยละ 61.0) ในจำนวนนี้ผู้ที่เคยเรียน 1 หลักสูตรมีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 45.0) สาเหตุที่สมัครเข้าร่วมหลักสูตร/โปรแกรมของการศึกษาต่อเนื่องคือ เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาอาชีพปัจจุบัน (ร้อยละ 40.1) เคยเข้าร่วมหลักสูตรที่ใช้วิธีศึกษาแบบผสมผสานทั้งการเผชิญหน้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง (ร้อยละ 39.6) หลังการเข้าร่วมอบรมหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องส่วนใหญ่พึงพอใจในหลักสูตร/โปรแกรมของการศึกษาต่อเนื่องที่เข้าร่วมในระดับมาก (ร้อยละ 59.5) และได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมหลักสูตรฯ โดยการนำไปพัฒนางานที่ทำอยู่และใช้ในชีวิตประจำวันมีจำนวนมากใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 34.9 และ 34.5)

ประชาชนผู้รับบริการส่วนใหญ่จะสมัครเข้าร่วมหลักสูตรฯ ต่อไปอย่างแน่นอน (ร้อยละ 52.9) ได้รับประโยชน์ในการนำไปใช้ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 45.3) คิดว่าจะแนะนำให้ผู้อื่นเข้าร่วมหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องอย่างแน่นอน (ร้อยละ 74.6) หลักสูตรที่จะแนะนำคือ นิติศาสตร์ สัมฤทธิบัตร และหลักสูตรอื่นทุกหลักสูตร

หลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องที่ประชาชนผู้รับบริการจำนวนมากที่สุดสนใจให้ มสธ.จัดบริการคือ หลักสูตรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (ร้อยละ 9.5) ต้องการให้จัดการบริการการศึกษาต่อเนื่องโดยใช้โปรแกรมออนไลน์ (ร้อยละ 26.9) เวลาที่ต้องการรับสื่อควรอยู่ในช่วงเวลากลางคืน (ร้อยละ 44.4) มีความถี่สัปดาห์ละ 2 ครั้ง (ร้อยละ 35.6) ช่วงเวลายาวนานในการเรียนจากสื่อประมาณ 1 เดือน (ร้อยละ 21.1) ความยาวนานของแต่ละบทเรียนในหลักสูตรโดยการศึกษาจากสื่อทางวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียงหรือโปรแกรมออนไลน์ไม่เกิน 1 ชั่วโมง (ร้อยละ 55.5) หลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องที่ใช้วิธีการศึกษาแบบเผชิญหน้าควรมีช่วงเวลา 3 วัน (ร้อยละ 28.4) และหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องโดยใช้สื่อและเผชิญหน้าควรมีช่วงเวลา 2 วัน (ร้อยละ 31.7)

ประชาชนผู้รับบริการส่วนใหญ่เห็นว่า การประเมินผลการศึกษาต่อเนื่องควรใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการศึกษา (ร้อยละ 31.6) ต้องการติดต่อสื่อสารกับผู้จัดหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องด้วยวิธีส่งทางออนไลน์ (ร้อยละ 40.0) ศูนย์วิทยพัฒนาที่ประชาชนผู้รับบริการส่วนใหญ่สนใจจะสมัครเข้าร่วมแน่นอนมาก

ที่สุดคือ อุบลราชธานี ศูนย์วิทยพัฒนาที่ประชาชนผู้มารับบริการส่วนใหญ่สนใจจะแนะนำผู้อื่นให้เข้าร่วมแน่นอนมากที่สุดคือ ศูนย์วิทยพัฒนาอุบลราชธานี

ผลการวิเคราะห์ “แบบสัมภาษณ์เชิงลึกประชาชนผู้มารับบริการการศึกษาต่อเนื่องเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ของการศึกษาต่อเนื่อง มสธ.”

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกประชาชนผู้มารับบริการเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ของการศึกษาต่อเนื่อง มสธ. ส่วนใหญ่เป็นหญิง (ร้อยละ 57) อายุระหว่าง 36-45 ปีมีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 35) ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ (ร้อยละ 62) และการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 65) เป็นผู้ที่แต่งงานแล้วและโสดในจำนวนใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 42 และ 40) ส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 30,000 บาท (ร้อยละ 62) อาศัยอยู่ในจังหวัดทางภาคเหนือ (เชียงใหม่ ลำปาง พะเยา สุโขทัย เพชรบูรณ์ นครสวรรค์) มีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 28) ส่วนจังหวัดที่มีผู้ให้สัมภาษณ์อาศัยอยู่มากที่สุดคือ กรุงเทพฯ (ร้อยละ 11)

ประชาชนผู้มารับบริการส่วนใหญ่เห็นว่า หลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องที่ควรจัดคือ หลักสูตร/โปรแกรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ในการทำงาน หรือทักษะเฉพาะอาชีพ (ร้อยละ 13.6) การจัดหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องควรใช้วิธีฝึกปฏิบัติหรือ workshop (ร้อยละ 19.0) เป้าหมายของการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชาควรพัฒนาผู้เข้าอบรมให้มีความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงาน และการประยุกต์ใช้ในชีวิต (ร้อยละ 17.9) ควรให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงาน และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการทำงานและดำเนินชีวิตได้จริง (ร้อยละ 17.2) กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาต่อเนื่องควรเป็นผู้ที่อยู่ในวัยทำงานหรือคนทำงาน (ร้อยละ 13.4) วิธีการจัดการศึกษาต่อเนื่องควรใช้วิธีการศึกษาด้วยตนเองจากสื่อ (ร้อยละ 31.2) โดยสื่อออนไลน์ได้รับความนิยมสูงสุด (ร้อยละ 40.4) ข้อเสนอแนะควรถ่ายทอดความรู้ของหลักสูตรฯ ด้วยวิธีอื่น ๆ อีก เช่น การใช้สื่อและช่องทางการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ใช้งานสะดวก โดยยังคงให้ความสำคัญกับการศึกษาแบบเผชิญหน้า และการใช้ศิษย์เก่าหรือรุ่นพี่ในการถ่ายทอดความรู้หรือจัดติวรุ่นน้อง เป็นต้น

วิธีการประเมินผลผู้เรียนหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องควรใช้การทดสอบก่อนและหลังการศึกษา (ร้อยละ 26.7) วิธีการประเมินความสำเร็จของหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องควรประเมินการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์หลังการอบรม (ร้อยละ 27.2)

ตอนที่ 3 รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รูปแบบ ฯ ที่สังเคราะห์จากการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง และส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง

องค์ประกอบของการจัดการศึกษาต่อเนื่องประกอบด้วย (1) กลุ่มเป้าหมาย (2) วัตถุประสงค์ (3) ขอบเขตเนื้อหา (4) ลักษณะของหลักสูตร (5) วิธีการถ่ายทอดเนื้อหา (6) สื่อที่ควรใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา และ (7) การประเมินผล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) กลุ่มเป้าหมาย

ผลการวิจัยเสนอว่า กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชควรครอบคลุมประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ไม่จำกัดอายุ และพื้นฐานการศึกษา ได้แก่ ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานทุกสาขาอาชีพ นักเรียนนักศึกษา และประชาชนผู้สูงอายุ ทั้งนี้ จะต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายทั้งในภาพรวม และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ของการให้บริการ

(2) วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ทั่วไปของการจัดการศึกษาต่อเนื่องคือ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีโอกาสศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่ตรงกับความสนใจหรือความต้องการ สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต และต้องมีวัตถุประสงค์เฉพาะของแต่ละโปรแกรมหรือแต่ละกิจกรรมด้วย

(3) ขอบเขตเนื้อหาที่ควรให้บริการ

ขอบเขตเนื้อหาที่ควรจัดให้บริการนั้น ควรมาจากการศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มอายุทั้งวัยเรียน วัยทำงาน วัยสูงอายุจะมีความต้องการต่างกัน นอกจากนั้นประชาชนในแต่ละพื้นที่จะมีความต้องการแตกต่างกันไปอีก ตัวอย่างขอบเขตของเนื้อหาที่ผู้รับบริการเสนอ ได้แก่ การพัฒนาทักษะต่าง ๆ ในการทำงานทักษะเฉพาะอาชีพ หลักสูตรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

(4) ลักษณะของหลักสูตร

ผลจากการวิจัยเสนอลักษณะของหลักสูตรที่ควรจัดบริการว่า ควรจัดทำเป็นโมดูลประกอบไปด้วยเนื้อหาย่อย ๆ เป็นวิชาย่อย ๆ หรือเนื้อหาหลักสูตรระยะสั้น ๆ ไม่เป็นหลักสูตรระดับปริญญา กลุ่มเป้าหมายสามารถเลือกเรียนเฉพาะวิชาที่สนใจได้ สามารถเรียนแบบสะสมหน่วยกิตได้ เรียนแล้วสามารถรวบรวมไว้ได้แล้วสามารถนำวิชาที่เรียนไว้มาเทียบโอนเข้าสู่การศึกษาระดับอนุปริญญา หรือระดับปริญญาของมหาวิทยาลัยได้

ทุกหลักสูตรสามารถนับเป็นหน่วยกิตได้ นอกจากนั้น อาจมีการจัดหลักสูตรความร่วมมือกันกับหน่วยงานภายนอก ผู้เรียนจะได้รับประกาศนียบัตรที่มีการออกร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่ร่วมจัด

(5) วิธีการถ่ายทอดเนื้อหา

ผลการวิจัยเสนอว่า การถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ควรเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อดิจิทัล นอกจากนี้ อาจเป็นแบบเผชิญหน้า สื่อประสม การฝึกอบรมแบบ e-learning ฯลฯ ถ้าเป็นหลักสูตรเน้นทักษะต้องเน้นการฝึกปฏิบัติ อาจใช้มัลติมีเดีย เทคโนโลยีสารสนเทศ โทรศัพท์มือถือ อาจใช้สื่อสิ่งพิมพ์ได้บ้าง ถ้าเป็นการเรียนแบบออนไลน์ควรมีการเรียนแบบเผชิญหน้าร่วมด้วย ควรเป็นการเรียนแบบผสม (blended learning) อาจเป็นหลักสูตร 1) แบบเผชิญหน้าแล้วแต่วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) ออนไลน์ (on-line) ใช้การศึกษาทางไกล ให้ผู้ศึกษาศึกษาล่วงหน้า ทั้งนี้ อาจเลือกให้มีทางเลือกสำหรับ (1) ประชาชนผู้มารับบริการที่มีเวลามาก และ 2) ประชาชนผู้มารับบริการที่ไม่มีเวลามาก

เวลาที่สะดวกในการเรียนจากสื่อคือ เวลากลางคืนมากที่สุด ความยาวนานของแต่ละบทเรียนในหลักสูตร โดยการศึกษาจากละ 2 ครั้ง และการเรียนจากสื่อควรใช้เวลาทั้งหมดประมาณ 1 เดือน

(6) สื่อที่ควรใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา

จากผลการวิจัยเสนอว่า สื่อที่ประชาชนผู้มารับบริการต้องการให้จัดการบริการการศึกษาต่อเนื่องเรียงตามลำดับมีดังนี้

- ก. โปรแกรมออนไลน์
- ข. สื่อต่าง ๆ ร่วมกับแบบเผชิญหน้ากับวิทยากร
- ค. การเผชิญหน้ากับวิทยากร
- ง. การศึกษาต่อเนื่องผ่านสมาร์ทโฟน
- จ. การจัดการบริการทางวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง

(7) การประเมินผล

ประชาชนผู้รับบริการการศึกษาต่อเนื่องเสนอว่า ควรประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ ประเมินจากการสอบถามหน่วยงานของประชาชนผู้มารับบริการ ประเมินการนำความรู้ไปใช้ มีการติดตามผล การใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการศึกษา โดยอาจประเมินผลทางออนไลน์ ไม่จำเป็นต้องมาเผชิญหน้ากับวิทยากร อาจใช้หลากหลายวิธี

การประเมินความสำเร็จของหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่อง ประเมินจากจำนวนผู้เข้ารับบริการ ประเมินเนื้อหาหลักสูตร ประเมินตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ควรประเมินทั้งจากผู้จัดและผู้รับบริการ การประเมินผลในระบบแบบ PDCA โดยสภาวิชาการ ประเมินผลเป็นระยะ อาจใช้หลักการการประเมินคุณภาพภายในและภายนอก ประเมินผลลัพธ์ (output) และผลกระทบ (impact) การเอาไปใช้ประโยชน์ วิธีการประเมินอาจใช้การประเมินแบบออนไลน์

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย

ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยประกอบด้วย (1) นโยบายของมหาวิทยาลัย (2) เป้าหมาย (3) คณะกรรมการการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย (4) องค์กรรับผิดชอบและโครงสร้างการบริหาร (5) แผนการดำเนินงาน (6) บุคลากรและทรัพยากร (7) การสร้างเครือข่าย (8) การประชาสัมพันธ์ และ (9) การติดตามประเมินผล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) นโยบายของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยควรมีการกำหนดนโยบายสำหรับการศึกษาต่อเนื่องเป็นการเฉพาะโดยนโยบายต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยที่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นการศึกษาต่อเนื่องควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคลทุกเพศ ทุกวัย รวมถึงผู้สูงอายุ

(2) เป้าหมาย

เป้าหมายของการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยควรเน้นสิ่งที่ประชาชนผู้รับบริการต้องการ Demand Side ต้องเน้นที่ประชาชนทั่วไป โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ได้จริง

(3) คณะกรรมการการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยควรมีคณะกรรมการการศึกษาต่อเนื่องระดับมหาวิทยาลัย องค์กรประกอบของคณะกรรมการควรประกอบด้วย อธิการบดีเป็นประธาน มีผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยทุกหน่วยงาน ผู้แทนสาขาวิชา เป็นกรรมการ มีผู้อำนวยการสำนักการศึกษาต่อเนื่องเป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการมีหน้าที่กำหนดเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย กำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน รวมทั้งการกำกับติดตามการดำเนินงาน

(4) องค์กรรับผิดชอบและโครงสร้างการบริหาร

มหาวิทยาลัยควรให้องค์กรใหม่เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยคือ สำนักการศึกษาตลอดชีวิต และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ร่วมจัดการศึกษาต่อเนื่อง ได้แก่ ศูนย์วิทยพัฒนาของมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ สาขาวิชาต่าง ๆ สำนักเทคโนโลยีการศึกษาและสำนักบรรณสารสนเทศ เป็นต้น

หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบนี้ควรมีอิสระในการปฏิบัติงาน โปร่งใส มีธรรมาภิบาล มีโครงสร้างแบ่งออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายส่งเสริมการเรียนรู้แก่ประชาชนทั่วไป ฝ่ายส่งเสริมการเรียนรู้แก่บุคลากรองค์กรภาครัฐ ฝ่ายส่งเสริมการเรียนรู้แก่บุคลากรองค์กรธุรกิจ ฝ่ายส่งเสริมการเรียนรู้แก่บุคลากรองค์กรลักษณะพิเศษ เป็นต้น

(5) แผนการดำเนินงาน

หน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในการจัดการศึกษาต่อเนื่องจะต้องมีแผนการดำเนินงานทั้งแผนระยะ 3 ปี 5 ปี และแผนปฏิบัติงานประจำปี โดยแผนการดำเนินงานนี้จะต้องสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความต้องการความรู้ของคนในสังคม นโยบายการศึกษาของชาติ นโยบายของรัฐบาล วิสัยทัศน์ และนโยบายของมหาวิทยาลัย

(6) บุคลากรและทรัพยากร

ในหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาต่อเนื่องโดยตรง หรือสำนักการศึกษาต่อเนื่องควรมีบุคลากร ทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุน เพราะจะต้องสามารถพัฒนา และเสนอหลักสูตรใหม่ ๆ อยู่เสมอ บุคลากรต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับศูนย์วิทย์พัฒนาแต่ละแห่งควรมีเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ดูแลเรื่องการศึกษาต่อเนื่องโดยตรงเช่นเดียวกัน ทำหน้าที่ในการประสานงาน ประชาสัมพันธ์ และการดำเนินการจัดการศึกษาต่อเนื่อง

(7) การสร้างเครือข่าย

ในการจัดการศึกษาต่อเนื่องผู้รับผิดชอบหลักจะต้องมีการประสานงานสร้างเครือข่ายทั้งกับหน่วยงาน ภายในและหน่วยงานภายนอก หน่วยงานภายในเป็นการประสานกับหน่วยงานที่ร่วมจัดการศึกษาต่อเนื่อง ได้แก่ ศูนย์วิทย์พัฒนา สาขาวิชา สำนักเทคโนโลยีการศึกษา สำนักบรรณสารสนเทศ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีส่วนในการจัดการศึกษาต่อเนื่อง การประสานงานครอบคลุมทั้งการจัดทำหลักสูตร วิทยากร การจัดกิจกรรม การเผยแพร่ กิจกรรมหรือความรู้ เป็นต้น

ส่วนเครือข่ายภายนอก ได้แก่ หน่วยงานและองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงานลักษณะพิเศษ ทั้งนี้ เพื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตร แสวงหากลุ่มเป้าหมาย พัฒนาหลักสูตรร่วมกัน ประสานวิทยากร และการจัดกิจกรรม เป็นต้น

(8) การประชาสัมพันธ์

การสื่อสารโดยการประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งสำคัญต่อการศึกษาต่อเนื่อง โดยมหาวิทยาลัยต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบประชาสัมพันธ์ และรับความคิดเห็นจากผู้รับบริการ การสื่อสารจึงหมายถึง 1) การประชาสัมพันธ์ที่ต้องมีการวางกลยุทธ์เชิงรุกให้ผู้รับบริการมาเรียนและเชิงรับเป็นการตอบคำถามและการให้บริการ และ 2) การสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกหลักสูตร รวมถึงการบริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตร และการตอบปัญหาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลของผู้เรียนทุกหลักสูตร หากมีหลักสูตรที่เป็นระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูงจะมีข้อมูลที่ตรวจสอบได้ด้วย ควรมีแหล่งข้อมูลที่สามารถรวบรวมข้อมูลและสามารถตรวจสอบประวัติการเรียนได้

(9) การติดตามประเมินผล

การประเมินผลควรทำทั้งการประเมินผลแต่ละกิจกรรมหรือโปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องและประเมินผล การดำเนินงานในภาพรวมด้วย ประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประเมินผลลัพธ์ และผลกระทบเพื่อนำผลมาปรับปรุงการดำเนินงาน การกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานในปีต่อไป

2. อภิปรายผลการวิจัย

2.1 สภาพการจัดการบริการการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชในปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต่อเนื่องพบว่า สำนักการศึกษาต่อเนื่อง รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการบริการการศึกษาต่อเนื่องหรือสนับสนุนการศึกษาต่อเนื่อง และในอนาคตอาจจะ เปลี่ยนชื่อเป็นสำนักการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งเป็นผลจากการประชุมของคณะปฏิรูปการศึกษาของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่มีแนวคิด ว่า สำนักการศึกษาต่อเนื่องต้องมารับผิดชอบหลักสูตรที่ไม่ใช่ปริญญา (non-degree) ที่มุ่งให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนผู้สนใจโดยทั่วไปนอกเหนือจากหลักสูตรการฝึกอบรมที่สำนัก การศึกษาต่อเนื่องให้บริการอยู่ทั้งในลักษณะหลักสูตรจัดในสถานที่ (in-house) หลักสูตรทั่วไป (public) และ การฝึกอบรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Training) ที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนทั่วไป ทั้งกลุ่มเฉพาะที่เป็นผู้สูงอายุ และผู้เรียนสัมฤทธิ์บัตร ซึ่งโครงการสัมฤทธิ์บัตรเป็นโครงการที่สาขาวิชาเสนอชุดวิชาทั้งในระดับปริญญาตรีและ บัณฑิตศึกษาให้สำนักการศึกษาต่อเนื่องเปิดบริการให้ประชาชนทั่วไปลงทะเบียนเรียนได้ และมีศูนย์วิทย์พัฒนา ประชาสัมพันธ์ไปยังจังหวัดที่เป็นพื้นที่รับผิดชอบ ส่วนการประเมินผลผู้รับบริการใน โครงการสัมฤทธิ์บัตรมีสำนัก ทะเบียนและวัดผลรับผิดชอบประเมินผล

นอกจากนี้ยังมี 1) สำนักเทคโนโลยีการศึกษาที่สนับสนุนการศึกษาต่อเนื่องโดยจัดการความรู้เป็นบริการ ส่งเสริมผ่านสื่อวิทยุ และโทรทัศน์ LOM MOOC และยังจัดทำหนังสือสำหรับผู้พิการทางสายตาแล้วกระจายไป หลากหลายช่องทางเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป สำหรับการประเมินสื่อที่ให้บริการ ประเมินจากการรับ Feedback ของแต่ละรายการผ่านช่องทางทั้งหลาย สรุปลีละ 1 ครั้ง 2) สำนักบรรณสารสนเทศที่เป็นแหล่งความรู้ ให้บริการแก่นักศึกษาและประชาชนทั่วไป โดยมีห้องสมุดจัดบริการ ณ ที่ตั้งของมหาวิทยาลัย 3) สาขาวิชาต่าง ๆ ที่จัดโครงการบริการวิชาการแก่สังคมโดยงบประมาณแผ่นดินทั้งการจัดการวิชาการแก่สังคมในส่วนกลางและ ส่วนภูมิภาค 4) ศูนย์วิทย์พัฒนาฯ ทำหน้าที่เป็นแหล่งประชาสัมพันธ์หลักสูตรต่าง ๆ สู่กลุ่มเป้าหมายและเป็น สถานที่ในการจัดการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีหลักสูตรที่จัดขึ้นโดยศูนย์วิทย์พัฒนาฯ เอง

2.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชตามความ คิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและประชาชนผู้รับบริการ

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาทางไกลจำนวน 10 คน อภิปรายผลได้ดังนี้ ด้านโครงสร้างของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่า สำนักการศึกษาตลอดชีวิตที่เปลี่ยนแปลงมาจากสำนักการศึกษาต่อเนื่องยังต้องเป็น

หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบและเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระ โดยมีสาขาวิชาและศูนย์วิทย์พัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชร่วมด้วย ทั้งนี้ สาขาวิชาต้องมีจัดหลักสูตร/โครงการการศึกษาต่อเนื่องมากขึ้น โดยมีคณะกรรมการการศึกษาต่อเนื่องในระดับสาขาวิชาการดูแล

คณะกรรมการการศึกษาต่อเนื่องในระดับมหาวิทยาลัยควรเป็นผู้กำหนดนโยบายและทิศทางการบริหารงาน ของการศึกษาต่อเนื่องเป็นการเฉพาะสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2545 และ 2551) ที่เน้นการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีอธิการบดีเป็นประธาน ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก กรรมการมาจากสาขาวิชา และสำนัก/สถาบันที่เกี่ยวข้อง ผู้อำนวยการสำนักการศึกษาต่อเนื่องเป็นเลขานุการ มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงที่เป็นบุคลากรสายวิชาการเพื่อจัดการเรียนการสอนเฉพาะการศึกษาต่อเนื่องโดยเฉพาะ มีโปรแกรมเมอร์เพื่อจัดระบบ วิธีการสืบค้น การให้สัมฤทธิบัตร การเทียบโอนหน่วยกิต การหาลูกค้ำ ในระดับสาขาวิชาควรมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ศูนย์วิทย์พัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชอาจมีเจ้าหน้าที่ที่เป็นนักการศึกษาต่อเนื่อง หรือนักแนะแนว สำนักการศึกษาตลอดชีวิตต้องมีแผนปฏิบัติการ ทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว

เป้าหมายของการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยควรเน้นสิ่งที่ผู้รับบริการต้องการซึ่งเป็นอุปสงค์ ต้องเน้นประชาชนทั่วไป เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อปวงชน (People University) หลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องที่ควร จะจัดควรเน้นทักษะไปใช้ในการทำงานได้ ผลการวิจัยในส่วนนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2558) ที่ได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่ง ผลปรากฏว่า ต้องเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคลและชุมชน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ศิริณา จิตต์จรัสและคณะ (2560) ที่ได้สัมภาษณ์และจัดการเสวนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยศิลปากร และกลุ่มบุคคลวัยผู้ใหญ่ในเครือข่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยทั่วประเทศพบว่า บุคคลวัยผู้ใหญ่ที่อยู่นอกระบบการศึกษาต้องการศึกษาต่อเนื่องในเพื่อ ประกอบอาชีพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของชนกนารถ บุญวัฒน์กุล (2559) ที่สอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม และการตรวจสอบประสิทธิภาพของแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการสัมภาษณ์เพื่อรับรองแนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับ ประเทศไทยกับผู้ปฏิบัติงานภาคสนามพบว่า การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศไทยและต่างประเทศมีความสอดคล้องกับสภาพ แวดล้อม วิถีชีวิตและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเพื่อการ เรียนรู้ตลอดชีวิต

ในด้านหลักสูตร ผู้ทรงคุณวุฒิ ฯ ในงานวิจัยนี้เห็นว่าหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องต้องสามารถนำไปเทียบโอนประสบการณ์การเรียนรู้ได้ ผลการวิจัยในส่วนนี้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 วรรคสามที่กำหนดไว้ชัดเจนว่า ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการ

เรียนรู้ระบบ การเรียนรู้ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน ผลจากการวิจัยครั้งนี้ยังเสนอว่า หลักสูตรควรเน้นการเรียนรู้เพื่อแสวงหาอาชีพ เน้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพของตนเอง แยกตามกลุ่มวัย ควรเป็นหลักสูตรแบบผสม (blended learning; BL) ทำเป็นโมดูล (modular system) ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาและพัฒนาระบบการศึกษาทางไกล ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่เน้นการจัดกิจกรรมแบบ BL จะมีลักษณะเป็นกิจกรรมกลุ่มที่ผู้รับบริการการศึกษาต่อเนื่องได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน ได้มีการสะท้อนผลการเรียนรู้ และสร้างกลุ่มสัมพันธ์ โดยจะเริ่มที่ศูนย์วิทยพัฒนา มสธ.ก่อน

ด้านวิธีการจัดหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องอาจเริ่มจากสาขาวิชาพัฒนาหลักสูตร/โครงการการศึกษาต่อเนื่องแล้วสำนักการศึกษาต่อเนื่องเป็นแหล่งให้ความรู้บน Cloud เพื่อผู้รับบริการสามารถใช้งานได้จริง อาจมีการ link กับแหล่งอื่นที่ทำเป็นบันทึกความเข้าใจ (MOU) กัน โดยมหาวิทยาลัยอาจไม่ต้องผลิตทั้งหมดแต่มาใช้ link กับแหล่งอื่น ความรู้ดังกล่าวอาจประกอบกันเป็นวิชา หรือหลักสูตรได้ในภายหลัง โดยเน้นทักษะการปฏิบัติ ให้มีทางเลือกสำหรับประชาชนผู้มารับบริการที่มีเวลามาก และที่ไม่มีเวลามาก

ด้านการประเมินผลผู้ทรงคุณวุฒิ ๆ มีความเห็นว่า การประเมินผลการศึกษาต่อเนื่องควรประเมินความพึงพอใจของผู้มารับบริการ หน่วยงานของประชาชนผู้มารับบริการ เน้นการประเมินการนำความรู้ไปใช้ มีการติดตามผล โดยการประเมินผลทางออนไลน์ ส่วนการประเมินความสำเร็จของหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่อง ประเมินจากจำนวนผู้เข้ารับบริการ ประเมินเนื้อหาหลักสูตร ประเมินตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ควรประเมินทั้งจากผู้จัดและผู้รับบริการ การประเมินผลในระบบแบบ PDCA โดยสภาวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับการพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กล่าวถึงการกำหนดมาตรฐาน และวิธีการประเมินต้องมีดุลยภาพระหว่างมาตรฐานและการเปิดโอกาสทางการศึกษาต่อเนื่อง ไม่ทำลายความเชื่อมั่น ก่อให้เกิดความท้อแท้สิ้นหวังของผู้มารับบริการ

ประชาชนผู้มารับบริการส่วนใหญ่เรียนหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องมาแล้ว สาเหตุที่สมัครเข้าร่วมหลักสูตร/โปรแกรมของการศึกษาต่อเนื่องคือ เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาอาชีพปัจจุบัน ประชาชนผู้มารับบริการของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเคยเข้าร่วมหลักสูตรที่ใช้วิธีศึกษาแบบผสมผสานทั้งการเผชิญหน้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง หลังการเข้าร่วมอบรมหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องส่วนใหญ่พึงพอใจ และได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมหลักสูตรฯ โดยการนำไปพัฒนางานที่ทำอยู่และใช้ในชีวิตประจำวัน หลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องที่ประชาชนให้ความสนใจมากที่สุดคือ หลักสูตรการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ในการทำงาน รองลงมาคือ หลักสูตรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และต้องการให้จัดการบริการการศึกษาต่อเนื่องโดยใช้โปรแกรมออนไลน์ ซึ่งสะดวกแก่ผู้รับบริการที่ไม่ต้องเดินทางและใช้เวลาว่าง รองลงมาคือ ศึกษาแบบเผชิญหน้ากับวิทยากร ช่วงเวลาที่ต้องการคือ กลางคืนที่มีเวลาว่าง ผลการวิจัยส่วนนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุมาลี สังข์ศรี และคณะ (2533) ซึ่งได้ทำการวิจัยและพัฒนาแนวทางการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่ประชากรที่อยู่นอกระบบโรงเรียนอายุ

15-59 ปีพบว่า เนื้อหาความรู้ที่ประชากรนอกระบบต้องการมากที่สุดคือ เนื้อหาหลักสูตรที่เกี่ยวกับความรู้ที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพการงาน สำหรับผลการวิจัยในส่วนของวิธีการให้บริการความรู้นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี ศรีสังข์ และคณะ (2552) ซึ่งทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแรงงานด้วยระบบการศึกษาทางไกล ผลการวิจัยพบว่า แรงงานส่วนใหญ่ต้องการเรียนทั้งผ่านสื่อและเรียนจากวิทยากรด้วย ซึ่งในส่วนของเรียนจากวิทยากรนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริมา จิตต์จรัสและคณะ (2560) ที่พบว่า บุคคลวัยผู้ใหญ่ต้องการ ให้จัดชั้นเรียนในวันเสาร์อาทิตย์ ระยะเวลา 1 – 2 สัปดาห์ ครั้งละ 3 ชั่วโมง สถานที่จัดการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้คือ ศึกษาในชุมชน จัดการเรียนการสอนโดยการศึกษาดูงาน ฝึกประสบการณ์ตรง ส่วนการประเมินผลการศึกษาต่อเนื่องประชาชนผู้มารับบริการการศึกษาต่อเนื่องของ มสธ. ส่วนใหญ่เห็นว่าควรใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการศึกษา และต้องการติดต่อสื่อสารกับผู้จัดหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องด้วยวิธีส่งทางออนไลน์

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกประชาชนผู้มารับบริการส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิและจากการสอบถามผู้มารับบริการโดยพบว่า หลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องที่ควรจัดคือ หลักสูตร/โปรแกรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ในการทำงาน หรือทักษะเฉพาะอาชีพ การจัดหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องควรใช้เน้นทักษะในการปฏิบัติงานและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาต่อเนื่องควรเป็นผู้ที่อยู่ในวัยทำงานหรือคนทำงาน โดยใช้วิธีการศึกษาด้วยตนเองจากสื่อออนไลน์ แต่ยังคงให้ความสำคัญกับการศึกษาแบบเผชิญหน้าด้วย การประเมินผลผู้เรียนและความสำเร็จของหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องควรประเมินการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์หลังการอบรม

2.3 รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช

รูปแบบ ฯ ที่สังเคราะห์จากการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง และส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย

องค์ประกอบของการจัดการศึกษาต่อเนื่องประกอบด้วย (1) กลุ่มเป้าหมาย (2) วัตถุประสงค์ (3) ขอบเขตเนื้อหา (4) ลักษณะของหลักสูตร (5) วิธีการถ่ายทอดเนื้อหา (6) สื่อที่ควรใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหา และ (7) การประเมินผล

กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชควรครอบคลุมประชาชนทุกเพศทุกวัย ไม่จำกัดอายุ และพื้นฐานการศึกษา โดยต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายทั้งในภาพรวมและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ของการให้บริการของศูนย์วิทย์พัฒนา ฯ มสธ. ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ได้กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ทั่วไปของการจัดการศึกษาต่อเนื่องคือ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีโอกาสศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่ตรงกับความสนใจหรือความต้องการ สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 งานวิจัยของสุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2558) ศิริณา จิตต์จรัสและคณะ (2560) และชนกนารถ บุญวิวัฒนะกุล (2559)

ขอบเขตเนื้อหาที่ควรจัดให้บริการนั้น ควรมาจากการศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มอายุ และแต่ละพื้นที่สอดคล้องกับงานวิจัยผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศไทยและต่างประเทศมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของชนกนารถ บุญวิวัฒนะกุล (2559) ที่พบว่า การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ลักษณะของหลักสูตรที่ควรจัดบริการว่า ควรจัดทำเป็นโมดูลประกอบไปด้วยเนื้อหาย่อย ๆ เป็นวิชาย่อย ๆ หรือเนื้อหาหลักสูตรระยะสั้น ๆ ไม่เป็นหลักสูตรระดับปริญญา กลุ่มเป้าหมายสามารถเลือกเรียนเฉพาะวิชาที่สนใจได้ สามารถเรียนแบบสะสมหน่วยกิตได้ เรียนแล้วสามารถรวบรวมไว้ได้แล้วสามารถนำวิชาที่เรียนไว้มาเทียบโอนเข้าสู่อะกาศศึกษาระดับอนุปริญญา หรือระดับปริญญาของมหาวิทยาลัยได้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

วิธีการถ่ายทอดเนื้อหาขึ้นกับลักษณะของหลักสูตร ถ้าเน้นทักษะต้องเน้นการฝึกปฏิบัติ ควรเป็นการเรียนแบบผสมคือ เรียนจากสื่อผสมผสานกับการเรียนจากวิทยากร ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับหลักการของการจัดการศึกษาทางไกล (สุมาลี สังข์ศรี, 2549) ที่ว่า การจัดการศึกษาทางไกลนั้น สามารถจัดโดยการใช้สื่อหลากหลายประเภท และอาจมีการใช้สื่อบุคคลบ้าง เป็นการเสริมการใช้สื่อต่าง ๆ นอกจากนั้นผลการวิจัยยังสอดคล้องกับผลการประชุมคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาและพัฒนาระบบการศึกษาทางไกล ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เวลาที่ผู้รับบริการสะดวกในการเรียนจากสื่อคือ เวลาว่างคืนมากที่สุด รองลงมาคือ ช่วงค่ำ การเรียนจากสื่อการเรียน ใช้เวลาไม่นานนัก การศึกษาแบบเผชิญหน้าควรมีช่วงเวลา 3 วัน และการศึกษาจากสื่อและเผชิญหน้าร่วมกันควรมีช่วงเวลา 2 วัน

สื่อที่ควรใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหามากที่สุดคือ โปรแกรมออนไลน์ ซึ่งอาจเนื่องผู้รับบริการที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 36 ปี รองลงมาคือ การศึกษาสื่อต่าง ๆ ร่วมกับแบบเผชิญหน้ากับวิทยากร โดยการศึกษาเนื้อหาจากสื่อมาก่อนแล้วจึงมาเผชิญหน้ากับวิทยากร ส่วนหลักสูตรที่เน้นทักษะหรือการปฏิบัติ การเผชิญหน้ากับวิทยากรเป็นสิ่งที่จำเป็น สื่อที่ควรใช้นอกจากนั้นคือ สมาร์ทโฟน ซึ่งต้องปรับปรุงรูปแบบในการนำเสนอ และการจัดการบริการทางวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง ซึ่งต้องปรับปรุงรูปแบบในการนำเสนอ และปรับปรุงช่วงเวลาออกอากาศให้เหมาะสม

การประเมินผลหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องควรประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ การสอบถามหน่วยงานของผู้มารับบริการ เน้นประเมินการนำความรู้ไปใช้ มีการติดตามผล โดยการประเมินผลทาง

ออนไลน์ ส่วนการประเมินความสำเร็จของหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องประเมินจากจำนวนผู้เข้ารับบริการ ประเมินเนื้อหาหลักสูตร ประเมินตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ควรประเมินทั้งจากผู้จัดและผู้รับบริการ ผลการวิจัยในส่วนของ การประเมินผู้รับบริการควรเป็นการประเมินการนำความรู้ไปใช้นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี สังข์ศรี และคณะ (2553) ซึ่งศึกษารูปแบบการจัดการการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับกลุ่มเป้าหมายเกษตรกรในสังคมไทย ผลการวิจัยในส่วนของ การประเมินผลกลุ่มเป้าหมายนั้น ให้นั้นการประเมินตามสภาพความเป็นจริงคือ การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้

ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย (1) นโยบายของมหาวิทยาลัย (2) เป้าหมาย (3) คณะกรรมการการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย (4) องค์กรรับผิดชอบและโครงสร้างการบริหาร (5) แผนการดำเนินงาน (6) บุคลากรและทรัพยากร (7) การสร้างเครือข่าย (8) การประชาสัมพันธ์ และ (9) การติดตามประเมินผล

การที่จะดำเนินการจัดการศึกษาต่อเนื่องได้ มหาวิทยาลัยควรมีการกำหนดนโยบายสำหรับการศึกษาต่อเนื่องเป็นการเฉพาะโดยนโยบายต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ดังนั้น การศึกษาต่อเนื่องควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคลทุกเพศ ทุกวัย รวมถึงผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21)

เป้าหมายของการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยควรเป็นการเน้นสิ่งที่ประชาชนผู้รับบริการต้องการ (Demand Side) โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และงานวิจัยของสุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2558) ศิริณา จิตต์จรัสและคณะ (2560) และชนกนารถ บุญวิวัฒนะกุล (2559)

คณะกรรมการการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยเป็นสิ่งสำคัญเพื่อกำหนดเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน รวมทั้งการกำกับติดตามการดำเนินงาน องค์กรประกอบของคณะกรรมการต้องมีอธิการบดีเป็นประธาน มีผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยทุกหน่วยงาน ผู้แทนสาขาวิชา เป็นกรรมการ มีผู้อำนวยการสำนักการศึกษาต่อเนื่องเป็นกรรมการและเลขานุการ ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับหมวด 4 แนวการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

องค์กรหลักที่รับผิดชอบและโครงสร้างการบริหารในการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยคือ สำนักการศึกษาตลอดชีวิต สอดคล้องกับแผนปฏิรูปของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ร่วมจัดการศึกษาต่อเนื่อง หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบนี้ควรมีอิสระในการปฏิบัติงาน โปร่งใส และมีธรรมาภิบาล

สำนักงานการศึกษาตลอดชีวิตที่รับผิดชอบหลักในการจัดการศึกษาต่อเนื่องจะต้องมีแผนการดำเนินงานทั้งแผนระยะ 3 ปี 5 ปี และแผนปฏิบัติงานประจำปี โดยแผนการดำเนินงานนี้จะต้องสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความต้องการความรู้ของคนในสังคม นโยบายการศึกษาของชาติ นโยบายของรัฐบาล วิทยาลัยฯ และนโยบายของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับหมวด 4 แนวการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สำนักงานการศึกษาตลอดชีวิตควรมีบุคลากรทั้งสายวิชาการที่รับผิดชอบเฉพาะการศึกษาต่อเนื่องและสายสนับสนุนเพื่อพัฒนา และเสนอหลักสูตรใหม่ ๆ อยู่เสมอ รวมทั้งศูนย์วิทยพัฒนา มสธ. ควรมีเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ดูแลเรื่องการศึกษาต่อเนื่องโดยตรงเช่นเดียวกัน ทำหน้าที่ในการประสานงาน ประชาสัมพันธ์ และการดำเนินการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับหมวด 4 แนวการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สำนักงานการศึกษาตลอดชีวิตควรมีการสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษาต่อเนื่องทั้งกับหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอกที่มีส่วนในการจัดการศึกษาต่อเนื่อง การประสานงานครอบคลุมทั้งการจัดทำหลักสูตร วิทยากร การจัดกิจกรรม การเผยแพร่กิจกรรมหรือความรู้ ประชาสัมพันธ์หลักสูตร แสวงหากลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาทางไกลได้เพิ่มเติมการสร้างเครือข่ายเครือข่ายของผู้รับบริการการศึกษาต่อเนื่องเพื่อที่จะได้ข้อมูลที่ทันสมัยในการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ผลการวิจัยในส่วนนี้สอดคล้องกับสาระสำคัญในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งระบุว่า ทุกภาคส่วนของสังคมควรมีส่วนร่วมจัดและสนับสนุนการศึกษา

ในการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาทางไกลเพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อร่างรูปแบบ ฯ เพิ่มเติมเรื่องการสื่อสารโดยการประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งสำคัญต่อการศึกษาต่อเนื่อง โดยมหาวิทยาลัยต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบประชาสัมพันธ์ รับความคิดเห็นจากผู้รับบริการ การวางกลยุทธ์เชิงรุก การบริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตร การตอบปัญหาที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลของผู้เรียนทุกหลักสูตร ข้อมูลหลักสูตร ข้อมูลสื่อหรือโครงการบริการสังคม ผู้สนใจที่ต้องการข้อมูลมาสืบค้นได้ โดยอาจทำเป็น Link ไปที่หน่วยงานที่รับผิดชอบหรือมีข้อมูลนั้น แต่ข้อมูลต้องมีการปรับให้ทันสมัยอยู่เสมอ

ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาทางไกลได้เน้นให้มีการประเมินผลกิจกรรมหรือโปรแกรมการศึกษาต่อเนื่องทั้งในแต่ละกิจกรรมและการดำเนินงานในภาพรวมด้วย ประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประเมินผลลัพธ์และผลกระทบเพื่อนำผลมาปรับปรุงการดำเนินงาน การกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานในปีต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

3.1.1 การศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชต้องปรับสื่อให้เป็นสื่อทางสังคม (social media) สอดคล้องกับการจัดหลักสูตรออนไลน์มากยิ่งขึ้นเป็นหลักสูตรไม่ได้เน้นทักษะแต่เน้นความรู้ อาจเป็นหลักสูตรที่สามารถศึกษาผ่านโทรศัพท์มือถือได้เป็นแบบแอปพลิเคชัน (application) ทำให้หลักสูตรนั้นเหมาะกับผู้ที่รับบริการที่ไม่สามารถมาเรียนได้ หรือมีเวลาเรียนไม่มากนัก อาจเป็นหลักสูตรที่ลงทะเบียนแบบออนไลน์ มีจำนวนชั่วโมงที่แน่นอน สามารถเรียนได้เมื่อมีเวลาว่าง และย้อนศึกษาได้ตามที่ต้องการ ควรเป็นหลักสูตรระยะสั้น ที่มีจำนวนชั่วโมงการเรียนที่ขึ้นกับเนื้อหา ซึ่งสามารถลงทะเบียนเรียนคนเดียวก็ได้ จะเรียนเมื่อใดก็ได้ไม่ขึ้นกับจำนวนคนที่สมัครมาเรียนในหลักสูตร อาจทำเป็นหลักสูตรที่ให้เรียนโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายให้ทดลองเรียน หากต้องการสะสมเป็นหน่วยกิต เพื่อรับใบประกาศนียบัตร หรือเก็บเป็นเครดิตไว้เทียบโอนต้องลงทะเบียนรับการประเมินผลอย่างเป็นระบบที่สามารถเก็บเป็นข้อมูลในธนาคารเครดิต (credit bank) และเป็นการประเมินผลแบบออนไลน์ที่สามารถวัดและประเมินผลได้จริง

3.1.2 ควรจัดหลักสูตรที่เน้นทักษะและการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปใช้พัฒนาตนเองในชีวิตประจำวัน หรือในงานอาชีพควรใช้วิทยากรที่เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นจริง ๆ อาจจัดแบบการเรียนแบบเผชิญหน้าบ้าง หรือเป็นหลักสูตรแบบผสม (blended learning; BL) ที่ให้ศึกษาเนื้อหาความรู้จากสื่อแบบออนไลน์แล้วมาศึกษาแบบเผชิญหน้าที่เน้นทักษะ ซึ่งไม่เน้นการบรรยายและมีจำนวนชั่วโมงไม่มากจนเกินไปเพราะจะทำให้ผู้รับบริการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และใช้เวลาในการทำงาน

3.1.3 ควรจัดหลักสูตรที่เน้นบริการสังคม โดยผู้รับบริการไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายผ่านสื่อสารมวลชนทั้งวิทยุโทรทัศน์ ละครวิทยุกระจายเสียง ควรเลือกช่วงเวลาในตอนเย็นหลังเลิกงาน หรือหัวค่ำ รายการต้องมีเนื้อหาสาระที่น่าสนใจ เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในวัยทำงาน เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน อาจทำรายการเป็นตอน ๆ (series) ความยาวขึ้นกับเนื้อหา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชต้องมีนโยบายศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายทุกช่วงอายุ ถ้าหลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุอาจนำเสนอในเวลาทำงานได้ โดยสรุปต้องเลือกช่วงเวลาออกอากาศที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

3.1.4 ควรจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงาน หรือกระทรวงต่าง ๆ ที่มีงบประมาณในการพัฒนาพัฒนาบุคลากร หรือหลักสูตรที่เป็นไปตามความต้องการของสภาวิชาชีพ หรือตามพื้นที่ต่าง ๆ ภายใต้การดำเนินงานของศูนย์วิทยพัฒนา มสธ. สำนักการศึกษาตลอดชีวิตต้องพยายามทำการตลาดให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย หรือทำความร่วมมือ หรือทำบันทึกความเข้าใจ (Memmorandum of Understanding; MOU) กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการเสนอโครงการเข้าไป

3.1.5 หลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องของสำนักการศึกษาต่อเนื่องอาจจัดหลักสูตรเป็น 2 แบบคือ หลักสูตรที่เหมาะสมกับส่วนกลาง และหลักสูตรที่เหมาะสมกับภูมิภาค ซึ่งควรเป็นหลักสูตรต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เหมาะกับท้องถิ่น เป็นเรื่องที่กำลังเป็นสิ่งที่สนใจกันและทันสมัย

3.1.6 สำนักการศึกษาตลอดชีวิตควรจัดหลักสูตรฝึกอบรมที่เป็นไปตามอุปสงค์ (demand side) ของกลุ่มเป้าหมายตามอาชีพ กลุ่มอายุ และกลุ่มเฉพาะของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยเนื้อหาของหลักสูตรควรร่วมมือกับสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีวิทยากรของสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องในด้านนั้น ๆ หรืออาจเชิญวิทยากรภายนอกที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเพื่อดึงดูดกลุ่มเป้าหมาย และผู้รับบริการจะได้ประสบการณ์จริง หรือหลักสูตรอาจมาจากการร่วมจัดกับหน่วยงานภายนอกที่เป็นหน่วยงานฝึกอบรมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ฝึกอบรม

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาถึงลักษณะของหลักสูตรออนไลน์ที่จะเป็นที่ต้องการในอนาคต เพื่อเสริมการทำงานในอาชีพตามที่สภาวิชาชีพกำหนด หรือเพิ่มสมรรถนะในการทำงาน ลักษณะหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ หลักสูตรด้านนวัตกรรม

3.2.2 ควรศึกษาถึงความต้องการการศึกษาต่อเนื่องของกลุ่มอายุต่าง ๆ กลุ่มอาชีพ และกลุ่มพื้นที่ เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่แท้จริงและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

3.2.3 ควรศึกษาระบบการเทียบหน่วยกิตของการศึกษาต่อเนื่องในระบบการศึกษาทางไกลที่สามารถเชื่อมโยงเข้าไปสู่การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

